

ΜΗΠΩΣ ΞΕΧΑΣΑΤΕ ΝΑ ΦΟΡΕΣΕΤΕ ΜΑΡΤΗ;

Από τη 1η ως τις 31 του Μάρτη, τα παιδιά φορούν στον καρπό του χεριού τους ένα βραχιολάκι, φτιαγμένο από στριμμένη άσπρη και κόκκινη κλωστή, τον «Μάρτη» ή «Μαρτιά». Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, ο «Μάρτης» προστατεύει τα πρόσωπα των παιδιών από τον πρώτο ήλιο της Άνοιξης, για να μην καούν. Φτιάχνεται την τελευταία ημέρα του Φεβρουαρίου και φοριέται είτε σαν δαχτυλίδι στα δάχτυλα, είτε στον καρπό του χεριού σαν βραχιόλι. Καμιά φορά φοριέται ακόμα και στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού, ώστε να μην σκοντάφτει ο κατοχός του.

"Μάρτη" δεν φορούσαν μόνο οι άνθρωποι. Σε σε κάποιες περιοχές της χώρας κρεμούσαν την κλωστή όλη τη νύχτα στα κλαδιά μιας τριανταφυλλιάς για να χαρίσουν ανθοφορία, ενώ σε άλλες περιοχές την έβαζαν γύρω από τις στάμνες για να προστατέψουν το νερό από τον ήλιο και να το διατηρήσουν κρύο. Σε άλλες περιοχές το φορούσαν μέχρι να φανούν τα πρώτα χελιδόνια, οπότε και το άφηναν πάνω σε τριανταφυλλιάς, ώστε να τον πάρουν τα πουλιά για να χτίσουν τη φωλιά τους. Αλλού πάλι το φορούν ως την Ανάσταση, οπότε και το δένουν στις λαμπάδες της Λαμπρής για να καεί μαζί του.

Ο «Μάρτης» ή «Μαρτιά» είναι ένα παμπάλαιο έθιμο εξαπλωμένο σε όλα τα βαλκάνια, λόγω της υιοθέτησής του από τους Βυζαντινούς, οι οποίοι και το διατήρησαν. Πιστεύεται ότι έχει τις ρίζες του στην Αρχαία Ελλάδα, και συγκεκριμένα στα Ελευσίνια Μυστήρια, επειδή οι μύστες των Ελευσίνιων Μυστηρίων συνήθιζαν να δένουν μια κλωστή, την «Κρόκη», στο δεξί τους χέρι και το αριστερό τους πόδι.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο Μάρτης πήρε το όνομα του από το λατινικό όνομα του Θεού Άρη (Mars = Άρης). Είναι ο πρώτος μήνας του ρωμαϊκού ημερολογίου και αντιστοιχεί με τον Ελαφηβολιών των Αρχαίων Ελλήνων.

Στο βυζάντιο γιόρταζαν την πρώτη Μαρτίου με σπουδαίες δραστηριότητες. Ο μεγάλος λαογράφος Λουκάτος αναφέρει τα <χελιδονίσματα> που προέρχονται από την αρχαιότητα. Την Πρώτη Μαρτίου οι μικροί έφτιαχναν ένα ομοίωμα χελιδονιού και τραγουδώντας το ανάλογο τραγούδι πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι για να μαζέψουν αυγά.

Το έθιμο του Μάρτη γιορτάζεται ίδιο και απaráλλαχτο στα Σκόπια με την ονομασία «Μάρτινκα» και στην Αλβανία ως «Βερόρε». Οι κάτοικοι των δυο γειτονικών μας χωρών φορούν βραχιόλια από κόκκινη και άσπρη κλωστή για να μην τους «πιάσει» ο ήλιος, τα οποία και βγάζουν στα τέλη του μήνα ή όταν δουν το πρώτο χελιδόνι. Άλλοι πάλι, δένουν τον «Μάρτη» σε κάποιο καρποφόρο δέντρο, ώστε να του χαρίσουν ανθοφορία, ενώ μερικοί τον τοποθετούν κάτω από μια πέτρα κι αν την επόμενη ημέρα βρουν δίπλα της ένα σκουλήκι, σημαίνει ότι η υπόλοιπη χρονιά θα είναι πολύ καλή.

Τηρώντας παραδόσεις και έθιμα αιώνων, οι **Βούλγαροι**, την πρώτη ημέρα του Μάρτη, φορούν στο πέτο τους στολίδια φτιαγμένα από άσπρες και κόκκινες κλωστές που αποκαλούνται «**Μαρτενίτσα**». Σε ορισμένες περιοχές της Βουλγαρίας, οι κάτοικοι τοποθετούν έξω από τα σπίτια τους ένα κομμάτι κόκκινου υφάσματος για να μην τους «κάψει η γιαγιά Μάρτα» (**Μπάμπα Μάρτα**, στα βουλγαρικά), που είναι η θηλυκή προσωποποίηση του μήνα Μάρτη. Η «Μαρτενίτσα» λειτουργεί στη συνείδηση του βουλγαρικού λαού ως φυλαχτό, το οποίο μάλιστα είθισται να προσφέρεται ως δώρο μεταξύ των μελών της οικογένειας, συνοδευόμενο από ευχές για υγεία και ευημερία

Το ασπροκόκκινο στολίδι της 1ης του Μάρτη φέρει στα **ρουμανικά** την ονομασία «**Μαρτιζόρ**». Η κόκκινη κλωστή συμβολίζει την αγάπη για το ωραίο και η άσπρη την αγνότητα του φυτού χιονόφιλος, που ανθίζει τον Μάρτιο και είναι στενά συνδεδεμένο με αρκετά έθιμα και παραδόσεις της Ρουμανίας. Σύμφωνα με την μυθολογία, ο Θεός - Ήλιος μεταμορφώθηκε σε νεαρό άνδρα και κατέβηκε στη Γη για να πάρει μέρος σε μια γιορτή. Τον απήγαγε, όμως, ένας δράκος, με αποτέλεσμα να χαθεί και να βυθιστεί ο κόσμος στο σκοτάδι. Μια ημέρα ένας νεαρός, μαζί με τους συντρόφους του σκότωσε τον δράκο και απελευθέρωσε τον Ήλιο, φέροντας την άνοιξη. Ο νεαρός έχασε τη ζωή του και το αίμα του -λέει ο μύθος- έβαψε κόκκινο το χιόνι. Από τότε, συνηθίζεται την 1η του Μάρτη όλοι οι νεαροί να πλέκουν το «Μαρτιζόρ», με κόκκινη κλωστή που συμβολίζει το αίμα του νεαρού άνδρα και την αγάπη προς τη θυσία και άσπρη που συμβολίζει την αγνότητα.

Χελιδονίσματα το μήνα Μάρτιο

Την αρχαία εποχή, με την είσοδο της άνοιξης και με την εμφάνιση των πρώτων χελιδονιών τα παιδιά τραγουδούσαν ειδικό χελιδόνισμα, οι πρώτοι στίχοι του οποίου ήταν οι εξής:

Αρχαίο χελιδόνισμα:

«Ηλθ' ήλθε χελιδών
Καλὰς ώρας άγουσα
Καλούς ενιαυτούς
Επί γαστέρι λευκά
Απί νύτα μέλαινα».

Το χελιδόνισμα αυτό ήταν συνηθισμένο και κατά τους βυζαντινούς χρόνους.

Οι χελιδονιστές ήταν κυρίως παιδιά αλλά και ενήλικες και έφεραν μαζί τους ξύλινο ομοίωμα χελιδόνας την 1η Μαρτίου.

Πολύ περισσότερο οι Βυζαντινοί που ο χρόνος τους άρχιζε την 1η Μαρτίου περιέρχοντας τα σπίτια τραγουδούσαν τα χελιδονίσματα.

Την Πρώτη Μαρτίου απευθύνονται χαιρετισμοί προς την άνοιξη «ανέτειλε το έαρ» και απαγγέλλονταν επωδοί για το φευγιό του χειμώνα ή του Φεβρουαρίου όπως:

«Φύγε, φύγε Φεβρουάρις
Ο Μάρτς σε διώκει
Εξω ο Φεβρουάριος
Εσω ο Μάρτ'ς
Και ίδε το έαρ το καλόν
Πάλι επανατέλλει
Φέρον υγιάν και χαράν
Και την ευημερίαν»

Ο πρώτος από την ομάδα των καλαντιστών κρατούσε συνήθως ένα σφαιρικό στεφάνι από λουλούδια, πάνω στο οποίο γύριζε ένα ομοίωμα χελιδονιού, για αυτό το τραγούδι που έλεγαν και είναι γνωστό ως τραγούδι της χελιδόνας, γιατί τον Μάρτιο πρωτοεμφανίζονται τα χελιδόνια.

Τα παιδιά γέμιζαν ένα καλάθι με φύλλα κισσού και το περνούσαν από ένα ραβδί. Στην άκρη του έβαζαν την ξύλινη χελιδόνα. Γύρω στο λαιμό τους έβαζαν κουδουνάκια που σήμαιναν χαρμόσυνα όσο προχωρούσαν. Αφού τραγουδούσαν τα κάλαντα σε κάθε νοικοκυρά, εκείνη έπαιρνε λίγα φύλλα κισσού από το καλάθι και τα τοποθετούσε στο κοτέτσι, για να γεννούν πολλά αυγά οι κότες της. είναι γενικότερα γνωστό πώς ο σκουροπράσινος κισσός είναι σύμβολο της αμάραντης βλάστησης και το θεωρούν ως μέσο ικανό να μεταδώσει τη θαλερότητα και τη γονιμότητα στις κότες.